

**RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNESNI RIVOJLANTIRISH
IMKONIYATLARI**

Ilmiy rahbar: *Millat Umidi universitetining*

Biznes boshqaruv fakultetining dekani,

Phd, Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li

Millat Umidi universitetining 1-kurs talabasi,

Xolmirzayev Lazizbek Ulug'murod o'g'li

lazizlaziz739@gmail.com

Kenjayeva Sevinch To'lqin qizi

kenjayevass7@icloud.com

Maqola annotatsiyasi: Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirishning zamonaviy imkoniyatlari va ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinadi. Xususan, raqamli texnologiyalar, elektron tijorat, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data) hamda bulutli xizmatlarning biznes jarayonlariga integratsiyasi natijasida yuzaga kelayotgan yangi imkoniyatlar yoritib beriladi. Shuningdek, maqolada korxonalar raqobatbardoshligini oshirish, operatsion samaradorlikni yaxshilash va mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlashda raqamli transformatsiyaning ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqot davomida kichik va o'rta biznes subyektlari uchun raqamli iqtisodiyotning afzalliklari, jumladan, xarajatlarni kamaytirish, bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish hamda innovatsion faoliyatni rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonida yuzaga keladigan muammolar — kadrlar yetishmasligi, texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi va axborot xavfsizligi bilan bog'liq xatarlar ham tahlil qilinadi. Maqola yakunida biznesni raqamli iqtisodiyot sharoitida samarali rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar va istiqbolli yo'nalishlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: *Raqamli iqtisodiyot, biznesni rivojlantirish, raqamli transformatsiya, elektron tijorat, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar, innovatsiyalar, raqobatbardoshlik, kichik va o'rta biznes, axborot xavfsizligi.*

Аннотация: *В данной статье анализируются современные возможности и приоритетные направления развития бизнеса в цифровой экономике. В частности, освещаются новые возможности, возникающие в результате интеграции цифровых технологий, электронной коммерции, искусственного интеллекта, больших данных (Big Data) и облачных сервисов в бизнес-процессы. В статье также обосновывается важность цифровой трансформации для повышения конкурентоспособности предприятий, улучшения операционной эффективности и укрепления отношений с клиентами. В исследовании рассматриваются преимущества цифровой экономики для малого и среднего бизнеса, включая снижение затрат, расширение доступа к рынкам и развитие инновационной деятельности. Одновременно анализируются проблемы, возникающие в процессе цифровизации, – нехватка персонала, недостаточно развитая технологическая инфраструктура и риски, связанные с*

информационной безопасностью. В заключение статьи предлагаются практические рекомендации и перспективные направления эффективного развития бизнеса в цифровой экономике.

Ключевые слова: Цифровая экономика, развитие бизнеса, цифровая трансформация, электронная коммерция, искусственный интеллект, большие данные, облачные технологии, инновации, конкурентоспособность, малый и средний бизнес, информационная безопасность.

Annotation: *This article analyzes modern opportunities and priority areas for business development in the digital economy. In particular, it highlights new opportunities arising from the integration of digital technologies, e-commerce, artificial intelligence, big data (Big Data) and cloud services into business processes. The article also substantiates the importance of digital transformation in increasing the competitiveness of enterprises, improving operational efficiency and strengthening customer relationships. The study examines the benefits of the digital economy for small and medium-sized businesses, including reducing costs, expanding market access and developing innovative activities. At the same time, it analyzes the problems that arise in the process of digitalization - staff shortages, underdeveloped technological infrastructure and risks associated with information security. At the end of the article, practical recommendations and promising directions for the effective development of business in the digital economy are proposed.*

Key words: *Digital economy, business development, digital transformation, e-commerce, artificial intelligence, big data, cloud technologies, innovation, competitiveness, small and medium-sized businesses, information security.*

Kirish: Hozirgi globallashuv va texnologik taraqqiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot jahon xo‘jaligining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida biznes yuritish shakllari tubdan o‘zgarib, an’anaviy iqtisodiy munosabatlar yangi — raqamli formatga o‘tmoqda. Bu jarayon korxonalar faoliyatida samaradorlikni oshirish, xarajatlarni qisqartirish hamda yangi bozor segmentlarini egallash imkonini bermoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirish nafaqat texnologik yangilanish, balki boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va mijozlarga yo‘naltirilgan strategiyalarni shakllantirishni ham talab etadi. Ayniqsa, elektron tijorat, mobil ilovalar, sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar texnologiyalaridan foydalanish biznes subyektlariga tezkor qarorlar qabul qilish va bozor talablariga moslashish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayoni bir qator muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, malakali kadrlar tanqisligi va axborot xavfsizligi masalalari biznes rivojiga ma’lum darajada to‘sqinlik qilmoqda.

Adabiyotlarning tahlili: O‘zbek olimlaridan B. Xodiyev 2022-yilda o‘z tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyotning milliy iqtisodiyot rivojiga ta’sirini tahlil qilib, biznes subyektlari uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish raqobatbardoshlikni oshirishning

muhim omili ekanligini ta’kidlaydi¹. Shuningdek, **Sh. Shodmonov 2023-yilda** raqamli transformatsiya jarayonida kichik va o’rta biznes subyektlari uchun davlat tomonidan yaratilayotgan shart-sharoitlar va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’sirini asoslab bergan². **I. Tuxliyev 2024-yilda** esa o’z izlanishlarida elektron tijorat va raqamli platformalarning biznes rivojidadagi o’rni hamda ularning xizmatlar bozorini kengaytirishdagi ahamiyatini ko’rsatib o’tadi.³

Xorijiy olimlardan Erik Brynjolfsson 2022-yilda raqamli texnologiyalarni iqtisodiy o’sishning asosiy drayveri sifatida baholab, sun’iy intellekt va avtomatlashtirish biznes samaradorligini keskin oshirishini ilmiy jihatdan asoslaydi.⁴ **Andrew McAfee 2023-yilda** o’z tadqiqotlarida raqamli transformatsiya natijasida korxonalarda boshqaruv tizimlari soddalashishi va qaror qabul qilish tezlashishini ta’kidlaydi.⁵

Tadqiqot metodologiyasi: Ushbu maqolada tahliliy–taqqoslama usuli, tizimli yondashuv, ilmiy abstraksiya, statistik tahlil, induksiya va deduksiya usullari, shuningdek, empirik kuzatuv va modellashtirish metodologik usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar: Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirishning afzalliklari: Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirish bir qator muhim afzalliklarni taqdim etadi. Avvalo, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali korxonalarda operatsion xarajatlar sezilarli darajada kamayadi, bu esa resurslardan yanada samarali foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish natijasida ish unumdorligi oshib, inson omiliga bog‘liq xatolar kamayadi. Raqamli platformalar va elektron tijorat vositalari yordamida korxonalar o’z mahsulot va xizmatlarini kengroq bozorlarga, jumladan xalqaro miqyosga olib chiqish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bundan tashqari, katta ma’lumotlar (Big Data) va analitik vositalardan foydalanish orqali mijozlar ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish va individual yondashuvni shakllantirish mumkin. Raqamli iqtisodiyot sharoitida qaror qabul qilish jarayonlari tezlashadi, chunki real vaqt rejimida aniq va dolzarb ma’lumotlarga ega bo‘lish imkoni yaratiladi.

1-rasm. 2024-2033-yillardagi biznes va raqamli transformatsiyaning taxminiy statistikasi⁶.

¹ Xodiyev, B. (2022). *Raqamli iqtisodiyot asoslari*. Toshkent.

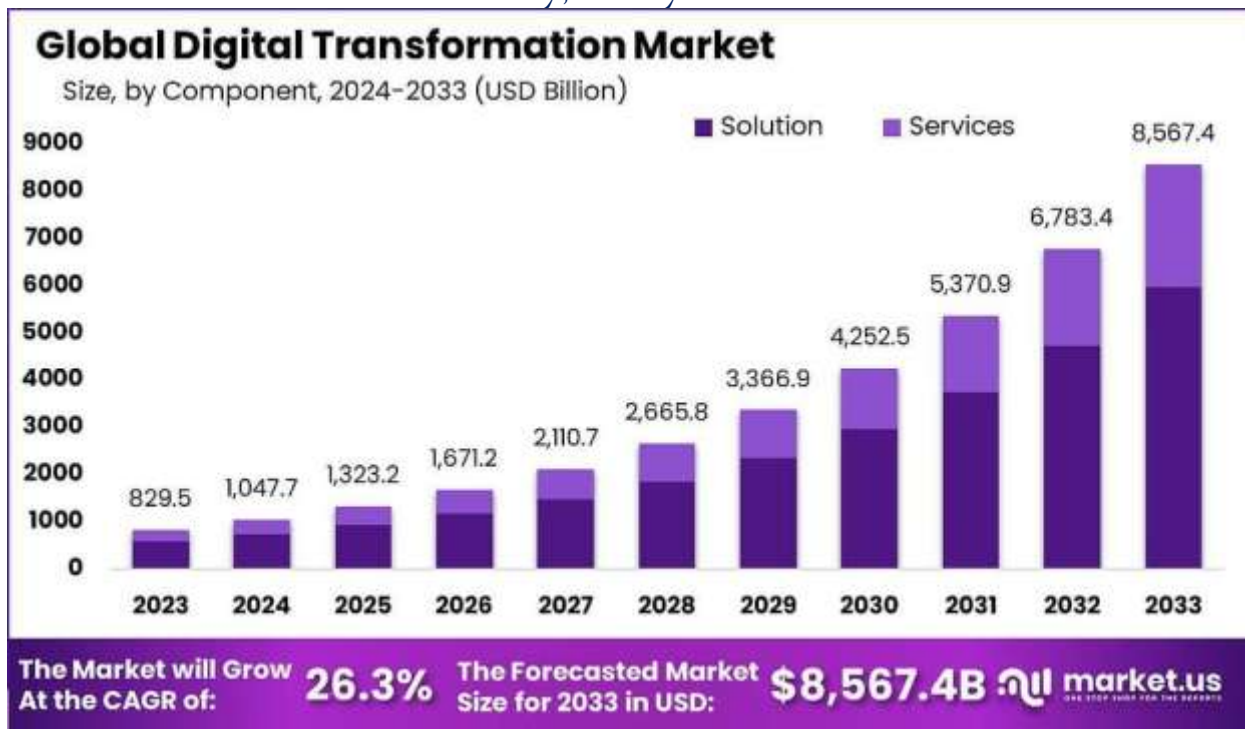
² Shodmonov, Sh. (2023). *Iqtisodiyot nazariyasi va raqamli transformatsiya*. Toshkent.

³ Tuxliyev, I. (2024). *Elektron tijorat va raqamli xizmatlar bozori*. Toshkent.

⁴ Brynjolfsson, E. (2022). *The Turing Trap: The Promise & Peril of Human-Like Artificial Intelligence*.

⁵ McAfee, A. (2023). *More from Less and the Digital Economy*.

⁶ Pangarkar, T. (2024). *Digital Transformation Statistics 2024 By New Business*. [online] Market.us Scoop. Available at: <https://scoop.market.us/digital-transformation-statistics/>.

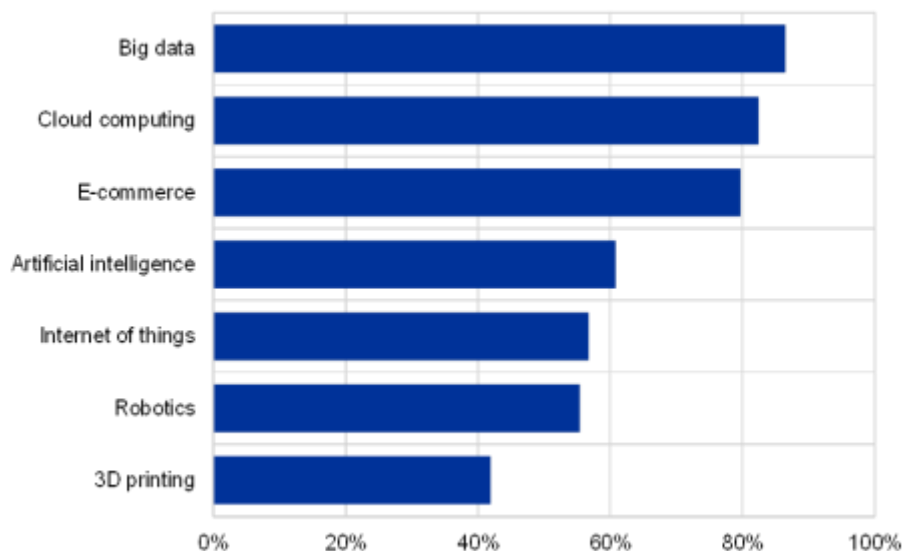
Manba: <https://scoop.market.us/digital-transformation-statistics/>

Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirishning kamchiliklari:

Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirish bilan birga bir qator kamchiliklar ham mavjud. Raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi ayrim hududlarda biznes jarayonlarini to‘liq raqamlashtirishga to‘sqinlik qiladi. Shu bilan birga, malakali IT mutaxassislar va raqamli ko‘nikmalarga ega kadrlar yetishmasligi korxonalar uchun jiddiy muammo hisoblanadi. Raqamlashtirish jarayonida axborot xavfsizligi va kiberxavflar kuchayib, ma’lumotlarning himoyasi dolzarb masalaga aylanadi. Bundan tashqari, yangi texnologiyalarni joriy etish katta moliyaviy xarajatlarni talab qiladi, bu esa ayniqsa kichik biznes uchun qiyinchilik tug‘diradi. Raqamli texnologiyalarga haddan tashqari bog‘liqlik tizim nosozliklari yuzaga kelganda biznes jarayonlarining to‘xtab qolishiga olib kelishi mumkin.

2-rasm. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va ularni joriy etishdagi to'siqlar⁷.

⁷ Bank, E.C. (2018). *Digitalisation and its impact on the economy: insights from a survey of large companies*. [online] European Central Bank. Available at: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html.

Manba:

[https://www.ecb.europa.eu/press/economic-](https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html)

[bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html](https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html)

Takliflar: Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni samarali rivojlantirish uchun bir qator muhim takliflarni ilgari surish mumkin. Avvalo, korxonalarda raqamli infratuzilmani rivojlantirish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish zarur. Shu bilan birga, malakali IT mutaxassislarni tayyorlash va xodimlarning raqamli ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan o'quv dasturlarini yo'lga qo'yish muhim ahamiyatga ega. Raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlash maqsadida davlat tomonidan soliq imtiyozlari va moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini kengaytirish maqsadga muvofiq. Bundan tashqari, biznes subyektlarida axborot xavfsizligini ta'minlash va kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish talab etiladi. Elektron tijorat va raqamli platformalarni rivojlantirish orqali korxonalarining yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish lozim. Nihoyat, innovatsion texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish va startup loyihalarni qo'llab-quvvatlash orqali raqamli iqtisodiyotda barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni rivojlantirish zamonaviy iqtisodiyotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish korxonalariga samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va yangi bozorlarga chiqish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, ushbu jarayon innovatsion yondashuvlarni talab etib, biznes subyektlarining raqobatbardoshligini sezilarli darajada kuchaytiradi. Biroq, raqamli transformatsiya jarayonida infratuzilma yetishmasligi, kadrlar malakasi, axborot xavfsizligi kabi muammolar ham mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish kompleks yondashuvni talab qiladi. Mazkur muammolarni hal etish orqali raqamli iqtisodiyotning imkoniyatlaridan to'liq foydalanish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Brynjolfsson, E. (2022) *The Turing Trap: The Promise & Peril of Human-Like Artificial Intelligence*. Cambridge: MIT Press.
2. McAfee, A. (2023) *More from Less and the Digital Economy*. New York: Scribner.

3. Schwab, K. (2024) *The Fourth Industrial Revolution*. Geneva: World Economic Forum.
4. Xodiyev, B. (2022) *Raqamli iqtisodiyot asoslari*. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
5. Shodmonov, Sh. (2023) *Iqtisodiyot nazariyasi va raqamli transformatsiya*. Toshkent: Iqtisod-Moliya nashriyoti.
6. Tuxliyev, I. (2024) *Elektron tijorat va raqamli xizmatlar bozori*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
7. Pangarkar, T. (2024). *Digital Transformation Statistics 2024 By New Business*. [online] Market.us Scoop. Available at: <https://scoop.market.us/digital-transformation-statistics/>.
8. Bank, E.C. (2018). *Digitalisation and its impact on the economy: insights from a survey of large companies*. [online] European Central Bank. Available at: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html.